

BUCECEA. ÎNCEPUTURI (I)

BUCECEA. BEGINNINGS (I)

Prof. dr. Iulian-Cătălin NECHIFOR¹

„călugării de la ruga noastră nou zidită, sfânta mănăstire numită Galata, un sat anume Vâlceștii care este în ținutul Sucevei, pe Siret, însăși domnia mea l-am cumpărat pe bani gata și am miluit”.

(Act de întărire a satul Vlăicești Mănăstirii Galata, 9 februarie 1591)

Abstract: North of Moldova is a territory has allowed its oldest living moments in history until today. Signs of habitation are found early Paleolithic era where Cucuteni culture has developed, one of the most remarkable in Europe. In the Iron Age the area was inhabited by Dacian population that has been occupied with the metallurgy of iron, there are many indications of this. After withdrawal of Aurelian, Dacians in the area, along with migratory populations how have been established temporarily, experienced a process of Romanization, following the Romanian ethnogenesis.

Regarding the origin of the name of Bucecea are several different assumptions. First, related to the oral history of the community, says that in 1758, when the Tatars burning village of Vâlcești, the inhabitants moved to another location, the presence place of the village Bucecea. A second hypothesis supported by Iorgu Jordan states that the term is derived from the Slavic word "Bugeag". The third hypothesis claims that would be of Polish origin toponym derived from Buczac, city located in Podolia region of northern medieval Moldova. The fourth hypothesis proposed origin of the name from a large landowner from XV century called Buciațchi in medieval documents. This great nobleman possessed a chain of villages located between settlements Pascani and Roman today. The fifth and latest theory claims the name origin from descendants of Cumans attested in documents of XIV century near the village. Several studies recently brought more and more arguments about the intertwining of Turanic element and Romanian early statehood in Moldova.

The first mention of the village Vâlcești appears in a bill of sale from 1569. Later, in 1577, the village is purchased by Prince Petru Șchiopul (1574-1579, 1582-1591) who donated it to Galata Monastery in Iasi. The monastery was built on the initiative of this gentleman interested in religion and culture development in Moldova. Privileges given the village were extended, its inhabitants enjoying a real tax immunity. Their only obligation was to pay tribute owed Moldova to Ottoman Empire. After his death, amid conflicts between different parties of boyars supported by neighboring powers, state of the monastery and village are damaged. Due robberies monastery decades, Prince Radu Mihnea was forced to March 25, 1617 to make the Monasteries of Patriarchate of Jerusalem. Monastery has preserved much of its privileges applied to Vâlcești village.

Due to frequent military conflicts that took place in northern Moldova village Vâlcești experienced a sharp decline in the late seventeenth century. Prince Gheorghe Duca (1665-1666, 1668-1671, 1672, 1678-1683), in his latest rule attempt to revitalize village allowing monastery monks to bring settlers in 1679. The measure hasn't immediate effects due to increased political instability in the

¹ Colegiul Economic „Octav Onicescu” Botoșani.

area. The inauguration of Phanariot rule the Romanian Principalities merely deepen economic and political crisis with negative effects on the economic development of northern Moldavia.

Keywords: Bucecea, Dacian population, Tatars, Buciațchi nobleman,

Teritoriul pe care se află comuna Bucecea este ospitalier oferind condiții de viață încă din cele mai vechi timpuri, fiind situat în județul Botoșani unde au fost atestate încă din epoca paleoliticului semne ale viețuirii umane. Pentru perioada veche a epocii pietrei, când indiciile trăirii umane sunt destul de limitate, au fost găsite unelte și arme la Cotu-Miculița-Gârla Mare , atestând locuirea zonei de omul preistoric. La Mitoc, din aceeași perioadă, au fost descoperite unelte din os demonstrând că aici se găseau adevărate ateliere de cioplire a pietrei și un început de specializare a activităților umane . Așezările umane paleolitice se regăsesc din abundență și pe Valea Siretului la Dolhasca, Suceava și Udești .

În epoca eneoliticul dezvoltat pe teritoriul din nordul Moldovei s-a dezvoltat cultura Cucuteni de o originalitate deosebită. În zona județului Botoșani se regăsesc stațiunile arheologice de la Trușești, Corlăteni și Drăgușeni unde descoperirile arheologice creează o imagine de ansamblu asupra vieții materiale și spirituale bogate a purtătorilor culturii. O parte dintre descoperiri se află expuse la Muzeul Județean din Botoșani, ele arătând bogăția și originalitatea acestei culturi. În eneoliticul final, în zona nordică cuprinsă între Prut și Siret, și-a făcut simțită prezența cultura Horodiștea-Erbiceni ce preia și continuă elemente ale culturii Cucuteni. Cercetările au arătat că purtătorii ei practicau o agricultură mixtă agro-pastorală .

Semnele locuirii le reîntâlnim și în secolul al II-lea a. Hr. Descoperirile arheologice au arătat că în zona Botoșanilor se realiza reducerea minereului de dacii autohtoni. Minereul era zdrobit, uneori și prăjit în cuptoare speciale cu scopul înlăturării impurităților și îmbogățirii conținutului de fier . În epoca fierului zona a fost locuită de triburile dacice amestecate în anumite perioade cu populație scitică.

Teritoriul nu a fost integrat în provincia romană Dacia după distrugerea regatului dac, însă a suferit influențele binefăcătoare ale romanizării, în special după retragerea aureliană din secolul al III-lea. Datorită poziționării geografice, zona văii Siretului a constituit o atracție pentru stabilirea temporară a migratorilor. Cu ocazia lucrărilor pentru instalarea conductei de alimentare cu apă a municipiului Botoșani de lângă stația de pompare de la Bucecea s-au descoperit urmele unei necropole sarmatice. Totuși, pe fundalul migrațiilor din secolele IV-VII, în zona Botoșani au fost atestate și așezări ce nu au nimic în comun cu cele ale slavilor, ceea ce denotă continuitatea de conviețuire a populației autohtone în tumultul vremii. Necropola de la Lozna-Străteni este un exemplu în acest sens, cele 24 de morminte demonstrând existența unui ritual apropiat de religia getică . Totuși, în secolul al V-lea s-au stabilit în zonă centre de dominație ale migratorilor, unul fiind cel de la Nichiteni controlat de goți .

În perioada de definitivare a etnosului românesc se regăsesc o multitudine așezări umane în nordul Moldovei, mai cunoscute fiind cele de la Fundul Herței și

Lozna cu 5, respectiv 43 de bordeie . În același timp, în zona Trușești se regăsesc primele semne ale folosirii scrisului, fiind descoperite inscripții paleocreștine specifice mediului rural . Cruciulițe din bronz au fost descoperite și în apropiere de Călinești, la Cucorâni, datate în secolele V-VII . Mai târziu, în jurul anului 1000, zona de nord a Moldovei era împânzită de așezări umane. Pe valea Siretului, la confluența dintre județele Botoșani și Suceava, sunt atestate așezări la Dorohoi, Dersca, Lozna, Vârful Câmpului și Ionășeni. Cele 15 așezări din nordul Moldovei erau fortificate cu șanțuri și valuri de pământ, realitate ce a dăinuit până în secolul al XI-lea . Cu ocazia săpăturilor pentru aducțiunea cu apă a Botoșanilor, la punctul „La Uluc”, s-a descoperit o necropolă medievală cu morminte conținând monede și obiecte de podoabă . Toate aceste elemente demonstrează că nordul Moldovei, în special valea Siretului, a fost propice dezvoltării umane încă din cele mai vechi timpuri.

I. Originea numelui

Problema originii numelui de Bucecea ridică o serie de dezbateri ce aduc, la rândul lor, mai multe ipoteze de lucru. În rândurile de mai jos vom încerca să discutăm fiecare ipoteză enunțată în timp aducând argumente în favoarea sau contrarii fiecărei în parte.

O primă opinie referitoare la originea numelui de Bucecea îi aparține învățătorului din localitate, Dumitru Vasiliu. Acesta, în 1965, prezintă o monografie a comunei Bucecea Sfatului Popular al Comunei Bucecea, se pare la cererea celui din urmă. Acesta susține că legenda formării satului este legată de o băjenie a locuitorilor săi. Pe vremuri, locația satului se situa pe malul Siretului, fapt istoric corect, la locul numit de localnici „Biserica pustie”. Legenda culeasă de învățătorul pensionar de la bătrânii satului relatează că în vremuri îndepărtate, în prima zi de Paște, în momentul în care sătenii ieșeau de la biserică s-a dat alarma, trupe de tătari venind și arzând satele învecinate. Plini de spaimă, locuitorii și-au luat ce au putut și în grabă, cu bucceluțele (legăturile) lor, s-au refugiat în codrii din zonă. De menționat e faptul că la vremea respectivă pădurile de astăzi - Cucoreni, Cervicești, Găvanul și Bohoghina formau un singur trup. După trecerea tătarilor, sătenii au găsit satul distrus în totalitate, biserica și casele arse, iar vitele furate. Văzând dezastrul - prăpăd cum îl numește Dumitru Vasiliu, sătenii s-au retras în pădure unde au tăiat copaci începând să construiască case noi. Numele noului sătuc ar fi fost acela de Bucecea în amintirea bejăniei lor . Satul se regăsește și astăzi pe același amplasament, la vremea culegerii datelor de Dumitru Vasiliu, pe locul inițial de reconstruire situându-se gospodăriile lui C.N. Iftimie, Iorgu Loghin, ș.a. Ulterior satul s-a extins spre șoseaua ce face legătura cu Leorda construită mult mai târziu .

O parte dintre afirmațiile lui Dumitru Vasiliu sunt corecte. Într-adevăr, în 1758, a avut loc o mare expediție de jaf a tătarilor în Moldova, ultima după înregistrările istorice. Se pare că respectivul jaf a avut loc, ceea ce a determinat părăsirea de locuitori a vetrei vechiului sat și așezarea pe una nouă. Însă de aici înainte intervine

factorul neștiințific. Numele de Bucecea este un hidronim atestat cu mult înainte de petrecerea evenimentelor culese de învățător. Însă explicația merită luată în seamă și analizată cel puțin prin prisma faptului că exprimă o tradiție populară specifică locului.

O a doua explicație referitoare la originea numelui de Bucecea a fost adusă cu precădere în perioada modernă, sugerând originea slavă, dată fiind vecinătatea Moldovei cu spațiul deschis de la est de Nistru. Ea a fost promovată de Iorgu Iordan ce considera că numele ar putea fi un derivat de la „buceag” semnificând în limba slavă pădure de fag. Explicația nu are suport științific, cronicarii moldoveni ai evului mediu delimitând strict folosirea termenului la spațiul de la est de Nistru locuit de tătari. Mai mult, termenul apare în cronici începând cu secolul al XVI-lea. Cum tătarii nu au avut în epoca medievală o dominație de lungă durată și efectivă asupra Moldovei, ci campanii de jaf sporadice, termenul nu avea cum să se statornicească în sensul dat de Iorgu Iordan, nefiind documentate existența unor comunități de tătari ce se stabilesc în această perioadă aici.

O a treia explicație e sugerată de același Dumitru Vasiliu în aceeași monografie. Acesta ia în considerație o ipoteză enunțată de Nicolae Iorga. Marele istoric considera că Bucecea și-ar trage numele de la un mare boier polonez Buczacki care a obținut moșii în nordul Moldovei în timpul lui Alexandru cel Bun, fiind căsătorit a doua oară cu sora regelui polon Ringala, fosta soție a domnitorului moldovean. Domnul moldovean, la 13 decembrie 1421, a donat fostei sale soții cu drept de folosință pe durata vieții Târgul Siret și Volhovățul, pe lângă acestea adăugându-i o rentă de 600 galbeni de aur anual. Faptul istoric demonstrează că nobilul polonez ar fi stăpânit cele două proprietăți în Moldova, însă gestionarea lor a fost efemeră, pe durata vieții soției sale. Documentele târzii demonstrează că cele două proprietăți au revenit în posesiunea domnitorului Moldovei, excluzându-se influența toponimică polonă asupra Bucecii. Mai mult, există o distanță destul de mare între Bucecea și Siret, fiind un argument suplimentar în respingerea acestei ipoteze.

A patra ipoteză are la bază tot o ipotetică influență polonă. Târgul Buczaczi este situat în nordul Moldovei medievale în ținutul polonez al Podoliei, zonă locuită în acele vremuri de o populație românească. Castelanii orașului, doritori de a obține glorie militară sau influență politică în Moldova, s-au amestecat în numeroase rânduri în conflictele interne de la sud. Un prim eveniment este amintit de Grigore Ureche în letopisețul său unde prezintă confruntarea internă din 1450 dintre pretendenții la scaunul Moldovei Bogdan și Alexăndrel. Alexandru vodă cu „un polcu de podoleni era Buceatchii, iar pre altă oaste era Canetpolschi, care oaste au trecut Nistrul la Hotin, supt cetate că era cetatea pre mâna oamenilor lui Alixandru Vodă. Iar Bogdan Vodă au fost atunci la Lipoveți”. Confruntarea dintre cei doi se desfășoară pe apa Bârladului soldându-se cu victoria lui Alexandru Vodă, însă acesta nu a putut să-și fructifice victoria retrăgându-se în Polonia. Episodul arată că intervenția polonezilor din Podolia nu a afectat spațiul geografic al văii Siretului, invadatorii retrăgându-se, documentele neatestând o eventuală așezare a lor.

O colaborare, de data aceasta dintre șleahța polonilor și domniile Moldovei, are loc în contextul preparativelor lui Ștefan cel Mare în fața confruntărilor cu Imperiul Otoman din 1475. În 1472 domnitorul moldovean se amestecă în conflictul intern din Țara Românească dintre Radu Vodă, susținut de trupe turcești, și protejatul său Laiotă Basarab. Regele polon a sprijinit inițiativa lui Ștefan cel Mare dând ordin castelanilor din Podolia ca la nevoie „de va trebui oaste de grabu, să ridici Buceațchi toată șleahța Podoliei să meargă întru ajutoriul lui Ștefan Vodă”. Ajutorul polonez se concretizează în bătălia de la Podul Înalt din ianuarie 1475, sprijinul polonez constând în 2.000 de soldați conduși de Buciasțchii. La fel ca în 1450 documentele nu demonstrează influența directă a castelanului de Buciațchi în zona văii Siretului.

O a treia interacțiune consemnată dintre moldoveni și cetățile poloneze din Podolia a avut loc în 1498 în contextul represaliilor militare ale lui Ștefan cel Mare după încercare poloneză nereușită din 1497 de cucerire a Moldovei. Măsurile de pedepsire moldovene au fost foarte dure: „Scos-au Ștefan Vodă multe turme, de tot feliul de dobitoace, den Țara Rusască și ca la 100.000 de robi și i-au așăzat de[și] pân-astădzi trăiaște limba rusească aicea în țară. Ars-au Ștefan Vodă Primislia, Radomna, Iaroslav, Prevorschii, și Buceciul; multă nevoie au avut și Podhaetul și alte mici târgușoare și fără număr sate aprinse și arse. Numai un lucru au făcut leșii pre aceia vreme de folos; încă de frica lui Ștefan Vodă au întărit Cracăul despre amiazăzi cu baște, cu zid, cu șanțuri, pre care au slobozit pre subț cetate apa Rudava, adăogând și alte casă, câteva, pre lângă ziduri”.

Informația este confirmată și de Grigore Ureche și de Letopisețul lui Ștefan cel Mare demonstrând dualitatea naturii colaborărilor dintre moldoveni și castelanii din Podolia. Este evident, și în acest context, că nu se poate discuta despre o influență asupra originii hidronimului de Bucecea.

Moldova în timpul lui Ștefan cel Mare

Un alt episod tensionat al relațiilor dintre poloni și moldoveni este menționat în anul 1509. Datorită conflictului dintre Bogdan al III-lea (1504-1517) și regele polon, oștile leșești invadează Moldova prădând Cernăuții, Dorohoiul, Botoșanii, Ștefăneștii și Hotinul. Trupele moldovene au plecat în urmărirea celor poloneze aflate în retragere. Confruntarea dintre cele două oști s-a desfășurat lângă târgul Buceci, dincolo de Nistru, în Podolia, soldându-se cu victoria polonezilor, 50 de boieri moldoveni căzuți prizonieri fiind decapitați. Ca și în cazurile precedente, așezarea unui grup de polonezi în zona Siretului care să fi influențat originea hidronimului este improbabilă, date fiind tensiunile și excesele de violență practicate de ambele părți.

O nouă menționare a interacțiunii dintre castelanii polonezi din Podolia și Moldova datează din anul 1683. În contextul sprijinului regelui polonez Ioan al III-lea Sobieski (1674-1696) acordat Austriei, o parte a armatei poloneze, după încheierea campaniei vieneze, invadează Bucovina. Armata poloneză se regăsește în scurt timp într-o situație dezastruoasă, fiind înconjurată de 50.000 de turci și 80.000 de tătari. Cu

mari dificultăți, pâlcul de armată poloneză se retrage pe linia Prutului. Este organizată o nouă campanie poloneză în Moldova condusă de Buczacz la care participă și Ioan al III-lea Sobieski. Campania, deși a ocupat Suceava, a fost una nenorocoasă. Armata poloneză a fost distrusă nu numai de inamic, ci și de ploaie și zăpadă, înregistrându-se uriașe pierderi de cai, provizii, armament și muniție . Și în acest caz influența polonă asupra originii numelui de Bucecea este exclusă din mai multe motive. În primul rând, fiind o campanie dezastruoasă, nobilii polonezi nu s-au așezat în zonă. În al doilea rând, ca și în cazurile anterioare, sintagma de Buczacz nu se referă la o persoană anume ci la conducătorul târgului din Podolia. În al treilea rând, la data de 1683 hidronimul de Bucecea era deja atestat.

A patra ipoteză, strâns legată de cea anterioară se referă la existența unui mare boier Buceațchi, fiu sau ginere al Cozma Șandrovici din prima jumătate a secolului al XV-lea . Într-o danie a lui Ștefan cel Mare făcută mănăstirii Neamțului la 30 septembrie 1503 se arată că „Vasutca, fiica lui Cozma Șandrovici și nepoții ei de frate, slugile noastre Danciul, fiul lui Buciățchi și Isaico, fiul lui Iurie, de bună voia lor, de nimeni siliți, nici asupriți și au vândut domniei mele ocina lor dreaptă din uricul lor drept un sat tot pe Seret, anume Mogoșeștii ”. Satul este situat în județul Iași la 15 km de Pașcani, pe șoseaua Pașcani - Roman. O altă atestarea a boierului se regăsește într-un uric de schimb de sate din 22 martie 1507 dintre Fedca, fiica lui Stoica, nepoata lui Dieniș spătar și vărul său Coste Cârje stolnic. Ultimul a cedat jumătate din satul Batinești ce fusese al părintelui său Danciul, fiul lui Buciățchi, nepotul lui Cozma Șandru . Satul se află situat pe Tutuva, la mare distanță geografică de valea Siretului .

La 5 martie 1513 Bogdan al III-lea îi confirmă lui Grigovici, pârcălab de Hotin, satele Drăgușani și Ecușeni, partea sa din moștenirea de la bunicul său Buceațchi . Cele două sate sunt așezate pe valea Siretului, unul în județul Botoșani, celălalt pe partea opusă a Siretului, probabil pe lângă Arbure . Între Icușeni și Bucecea se află o distanță de circa 20 de km, între cele două moșii situându-se satele Vlădeni, Mândrești și Călinești, atestate în vremea respectivă. Aceste realități sugerează faptul că e destul de improbabil ca acest boier Buceațchi să fi avut vreo influență asupra originii hidronimului de Bucecea.

Mult mai revelator în privința posesiunilor avute de acest boier Buceațchi este documentul de ieșire din indiviziune realizat de nepoții săi la 24 aprilie 1520 și întărit de Ștefan cel Tânăr (1517-1527). Conform acestuia, boierul Buceațchi stăpânise satele Cozmești cu loc de moară pe apa Siretului, Ionăsești, Iurcești, Hălăușești și Pogănești, tot pe Siret, Midcăul și Șceacăul pe Nistru, Cearbacăul pe Prut, Lemeșani pe Vilia, Mlinăuți, Corbești și Făurei pe Jijia, Deșevcani, Nesvoia și Criva, Voropcenii și Ivancouți, iarăși pe Prut, și Răchiteni, Temeșani și Iugani . Pentru studiul de față interesante sunt satele deținute de familia boierului pe valea Siretului. Ele se situează în buchet între Pașcani și Roman . Este greu de imaginat că acest boier, având în vedere dispunerea proprietăților sale, să fi influențat, după cum am arătat mai sus, originea hidronimului. Mai mult, e posibil ca numele său să fie de influență străină, la fel ca și cel al hidronimului, dat fiind faptul că zona era locuită de elemente turanice.

A cincea ipoteză referitoare la originea hidronimului de Bucecea susține originea sa turanică, cea mai comună explicație fiind apartenența cumană. Teoria este relativ nouă, datorată cercetărilor din ultima perioadă în acest domeniu, continuându-se unele studii mai timide din perioada interbelică referitoare la influențele cumanice asupra spațiului românesc, în cazul de față de la răsărit de Munții Carpați.

Mica nobilime maramureșeană ce a contribuit la realizarea celor două descălecate la est de Carpați a găsit, pe valea râurilor, printre care și Siretul, rămășițe ale stăpânirii tătare. Realitatea vremii a făcut ca elita moldoveană, afirma Gheorghe Brătianu, în zorile statului feudal, să fie presărată de elemente alogene. Afirmția marelui istoric este susținută și de izvoarele medievale. Letopisețul atribuit lui Grigore Ureche prezintă o imagine revelatoare a începuturilor statalității la est de Carpați: „Deci Laslău craiul, dacă au luat acel ajutoriu tâlhărescu de la împăratul Râmului, au silit la Țara Ungurească și decii că pre legile Născutului, cu toată puterea sa s-au apucat de tătari a-i bate și a-i goni, de i-au trecut munte în astă parte pre la Rodna, pre care cale și semne prin stânci de piatră în două locuri se află făcute de Laslău craiul. Și așa gonindu-i prin munți, scos-au și pre acești tătari, carii au fost locuitori la Moldova, de i-au trecut apa Siretului. Acolo Laslău craiul care se chiamă în leșește Stanislav stându în țărmurile apei au strigatu ungurește: << Siretem, siretem>> ce s-a zice rumânește place-mi, place-mi, sau cum ai zice pre limba noastră <<Așa-mi place, așa>>. Mai apoi, dacă s-au discălicat țară după cuvântului craiului, ce au zis siretem, au pus nume ape Siretiul. Și după multă goană ce au gonit pre tătari i-au gonit și i-au trecut prestre Nistru, la Crâmu, unde și până astăzi trăiescu... ”.

Informațiile prezentate de cronică poartă amprenta timpului, unele dintre ele fiind considerate eronate, exemplu fiind supoziția conform căreia descălecătorii din preajma lui Ludovic cel Mare ar fi fost tâlhari din lumea creștină occidentală. Însă prezentarea primelor contacte cu populația locală în mare măsură este corectă. Chiar dacă etimologia hidronimului de Siret prezentată de letopiseț este pusă sub semnul întrebării, faptul că pe malurile râului se găseau populații turanice este de necontestat. Sub numele de tătari erau desemnate de fapt mai multe populații de origine turanică – saraceni, cazari, ismaeliți, cumani și pecenegi. Ei au fost considerați după marea invazie mongolă din 1241 de români cu sintagma generală de tătari datorită similarităților lingvistice. Aceste populații se regăsesc în documentele secolelor al XIV-lea și al XV-lea cu statutul juridic de robi. Asemenea atestări le regăsim la Mândrești, lângă Bucecea, la 7 iulie 1430 și Poiana Siretului sau Probota, Fălticeni, la 22 septembrie 1411. Radu Rosetti arată că terminologia de vecini în Moldova a fost folosită de români pentru a-i denumi pe vecinii lor robi, de origine tătară. Acești „tătari” dăruți de domni în secolele al XIV-lea și al XV-lea aveau o libertate mărginită - un fel de șerbi. În momentul pierderii proprietății, statutul țărănimii moldovene a devenit identic cu cel avut de tătarii rămași în Moldova, sintagma generalizându-se.

Hidronimul de Bucecea apare atestat pentru prima dată la 29 februarie 1620. Documentul emis de voievodul Moldovei Gașpar Grațiani (1619-1620) reconfirmă lui „Manea fost pitar și Toma vistiernicel și Drăgan diac și fraților lui, Gligorie și Neculai,

copii lui Ionașco ocine în sate Cerăvăceștii și Costineștii, care se numește Șarba și cu trei vaduri de moară, pe pâraul Bucecea...”. O nouă atestare a hidronimului de Bucecea are loc la 2 decembrie 1633, când domnul Moldovei Moise Movilă îi întărește lui Stratulat Borăleanu „o parte de loc din hotarul Pitulișenii, pe pâraul Dolinii, ținutul Hârlău, începând din Pitulișeni până în hotarul Ionășenilor către Siret cumpărată de la Stanca soția lui Iasac Matieșescul, cu feciorii săi Nicolae și Gligoraș, cu 230 taleri, și-i dăruiește un vad de mori de la Bucecea, ținutul Hârlău”.

Cele două atestări demonstrează că pâraul era unul vechi, vatra satului actual fiind așezată pe acesta. Datorită locuirii zonei de populațiile descendente ale migratorilor turanici stabiliți aici a apărut și hidronimul. Se pare că Bucecea ar însemna „apa ce face un cot”, realitate verificabilă pe teren unde pâraul realizează un cot înainte de vărsarea în Dolina la Costinești, cu vaduri de moară și apoi în Sitna. Ipoteza este întărită și de un studiu al lui Nicolae Iorga din 1928 în care susținea existența influențelor turanice asupra toponimiei, hidronimii și onomasticii românești. Numele șefului cuman din secolul al XIII-lea Borz, ce a intrat în contact cu maghiarii doritori să colonizeze ținuturile de la est de Carpați, se regăsește în letopisețul slavon sub numele de Burcevicii. Hidronimul brațului Dunării - Borcea are aceeași origine .

Opiniile marelui istoric au fost reluate și de Răzvan Teodorescu. Acesta arată că numeroase toponime și hidronime din spațiul românesc cum ar fi Covurlui, Suhului, Vaslui, Bahlui, Călmățui, Desnățui, Catlăbug, Ialpug, Teleorman, Bărăgan, Borcea, Caracal, Cornanu, Vadul Cumanilor sunt de proveniență peceneg-cumană. Ele se regăsesc cu precădere în stepa română, la confluența cu cea eurasiatică până la poalele dealurilor și până la Dunăre .

Este ușor de sesizat terminația „cea” din hidronimul Bucecea, comună cu cea a brațului Borcea, demonstrată definitiv ca fiind de origine cumană. În ceea ce privește pronunția identică cu târgul Buczacz din Podolia, există mai mult explicații. În primul rând, atât valea Siretului cât și teritoriul viitoarei Podolii s-au aflat sub dominația cumană, fapt demonstrat de izvoarele istorice. În al doilea rând, în Podolia se regăsesc, după cum am mai afirmat, sate cu populație română, cel puțin pentru secolele XIV-XVI .

BIBLIOGRAFIE

I. Arhive

Arhivele Naționale ale României, Serviciul Botoșani, Fond Sfat Popular Bucecea (1965)

II. Documente publicate

Caproșu, Ioan, Documente privitoare la istoria orașului Iași, vol. V Acte interne (1741-1755), Editura „Dosoftei”, Iași, 2001.

Catalogul documentelor moldovenești din Arhiva Istorică Centrală a Statului, vol. I (1387-1620), București, 1957; vol. II (1621-1625), București, 1959; vol. III (1653-1657), București, 1968; vol. IV (1676-1700), București, 1970; Supliment I (1403-1700), București, 1975.

Codrescu, Teodor, Uricariu cuprinzătoriu de diverse acte care potu servi la istoria românilor, vol. VII, Tipografia Bucimului Român, Iași, 1886.

Dimitrev, P.G., Moldova în epoca feudalismului, partea I, Chișinău, 1975.

Din tezaurul documentar sucevean. Catalog de documente (1393-1849) ,București, 1983.

Documenta Romaniae Historica, A. Moldova, XIX, Editura Academiei R.S.R., București, 1969; XX, Editura Academiei Române, București, 2012; vol. XXI, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1971; XXIII, Editura Academiei R.S.R., București, 1996.

Documente privind Istoria României, A. Moldova, XIV,XV, vol. I, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1954; XVI, vol. I, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1953; XVI, vol. II, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1951; XVI, vol. III, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1951; XVI, vol. IV, Editura Republicii Populare Române, București, 1952; XVII, vol. II, Editura Republicii Populare Române, București, 1953; XVII, vol. III, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1954; XVII, vol. IV, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1956; XVII, vol. V, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1957.

Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea, vol II, Moldova, Editura Republicii Socialiste România, București, 1966.

Ghibănescu, Gh., Surete și izvoade (1203-1546), vol. XVIII, Viața Românească, Iași, 1927.

Hurmuzachi, Eudoxiu, Documente privind istoria Românilor, vol. IX, partea I (1650-1747), București, 1897.

Iorga, Nicolae, Studii și documente privitoare la Istoria Românilor, vol. XI, Editura Ministerului de Instrucție, București, 1906; vol. XXII, Editura Ministerului de Instrucție Publică, București, 1913.

III. Ziare, Reviste

www.historia.ro.

„Magazin Istoric”, XVI, 8 (185), august 1982.

IV. Lucrări consultate

Babeș, M., Glodariu, I., Isvoranu, Th., Vîlcu, A., Civilizația geto-dacă în a doua jumătate a secolului al II-lea a. Chr. până la începutul secolului al II-lea p. Chr., în

- Academia Română, *Istoria Românilor*, vol. I, Moștenirea timpurilor îndepărtate, ediția a doua, Editura Enciclopedică, București.
- Belciug, Petru, Bucecea. Gânduri despre anii de liceu, Editura Agata, Botoșani, 2003.
- Brătianu, Gheorghe, O enigmă și un miracol istoric: poporul român, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988.
- Costăchel, V., Panaitescu, P.P., Cazacu, A., *Viața feudală în Țara Românească și Moldova (sec. XIV-XVII)*, Editura Științifică, București, 1957.
- M. Costăchescu, *Boierii moldoveni Cupcici și satele lor*, *Viața Românească*, Iași, 1928.
- Costin, Miron, *Letopisețul Țării Moldovei de la Aron Vodă încoace*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1944.
- David, Gheorghe, Întâiul Basarab pe tronul Mușatinilor – Petru Șchiopul, în „Magazin Istoric”, XVI, 8 (185), august 1982.
- D’Hauteriye, *Memoriu despre starea Moldovei la 1787*, Institutul de Arta Grafică „Carol Göbl”, București, 1902.
- Giurescu, Dinu, coord., *Istoria României în date*, Editura Enciclopedică, București, 2010.
- Gonța, Alexandru I., *Documente privind istoria României, A. Moldova (XIV-XVII). Indicele numelor de locuri*, Editura Academiei Române, București, 1990.
- Idem, *Documente privind istoria României, A. Moldova (XIV-XVII). Indicele numelor de persoană*, Editura Academiei Române, București, 1995.
- Idem, *Satul în Moldova medievală. Instituțiile*, Ediția a II-a, Editura Panfilius, Iași, 2011.
- Iordan, Iorgu, *Toponimia românească*, București, 1963.
- Iorga, Nicolae, *Imperiul cumanilor și domnia lui Basarabă*, *Cultura Națională*, București, 1928.
- Istoria Românilor*, vol. I, Moștenirea timpurilor îndepărtate, ediția a doua, Editura Enciclopedică, București, 2010; vol. II., *Daco-romani, romanici, alogeni*, ediția a doua, Editura Enciclopedică, București, 2010; vol. III, *Genezele românești*, Editura Enciclopedică, ediția a doua, București, 2010; vol. IV, *De la universalitatea creștină către Europa „Patriilor”*, Editura Enciclopedică, București, 2001; vol. V, *O epocă de înnoiri în spirit european (1601-1711/1716)*, Editura Enciclopedică, București, 2003.
- Lemny, Ștefan, *Cantemireștii. Aventura europeană a unei familii princiere din secolul al XVIII-lea*, Editura Polirom, Iași, 2010
- Letopisețul de când s-a început Țara Moldovei. Letopisețul lui Ștefan cel Mare*, Ediție îngrijită de George Mihăilă, Editura Academiei Române, București, 2006.
- Olteanu, Șt., Rusu, M., Popa, R., *Modul de viață al comunităților umane: așezări, locuințe, necropole credințe*, în *Academia Română, Istoria Românilor*, vol. III, *Genezele românești*, Editura Enciclopedică, București, 2010.
- Pascu, Șt., Olteanu, Șt., Teodor, D. Gh. Iliescu, O., *Dinamica structurilor demoeconomice (rețeaua demografică, structurile teritoriale, îndeletnicirile agrare, creșterea animalelor, exploatarea bogățiilor miniere, „economia de transformare”, circulația*

- mărfurilor și a banilor), în Academia Română, Istoria Românilor, vol. III, Genezele românești, Editura Enciclopedică, ediția a doua, București, 2010.
- Păunescu, A., Paleoliticul și mezoliticul pe teritoriul României, în Academia Română, Istoria Românilor, vol. I, Moștenirea timpurilor îndepărtate, ediția a doua, Editura Enciclopedică, București.
- Rezachievi, Constantin, Domnia și grupările boierești de la 1658 la 1685, în Academia Română, Istoria Românilor, vol. V, O epocă de înnoiri în spirit european (1601-1711/1716), Editura Enciclopedică, București, 2003.
- Razachievi, Constantin, Vasile Lupu – o domnie frământată de țeluri înalte, în Academia Română, Istoria românilor, vol. V, O epocă de înnoiri în spirit european (1601-1711/1716), Editura Enciclopedică, București, 2003.
- Repertoriul arheologic al județului Botoșani, București, 1976.
- Rosetti, Radu, Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova. De la origini până la 1834, Atelierele grafice Soced & Co, București, 1907.
- Idem, Pentru ce s-au răsculat țărani, Editura Eminescu, București, 1987
- Stanciu, I., Ioniță, I., Populațiile migratoare pe teritoriul Daciei, în Academia Română, Istoria românilor, vol. II, Daco-romani, romanici, alogeni, ediția a doua, Editura Enciclopedică, București, 2010.
- Teodor, D.Gh., Populația autohtonă din regiunile extracarpatică în secolele V-VII, în Academia Română, Istoria românilor, vol. II., Daco-romani, romanici, alogeni, Editura Enciclopedică, București, 2010.
- Teodorescu, Răzvan, Barbarii cumani, strămoșii noștri?, în www.historia.ro.
- Teotoi, T., Toderășcu, I., Moldova în ultimul sfert al secolului al XVI-lea, în Academia Română, Istoria românilor, vol. IV, De la universalitatea creștină către Europa „Patriilor”, Editura Enciclopedică, București, 2001.
- Ureche, Grigore, Letopisețul Țării Moldovei, Editura Litera, Chișinău, 1998.
- Uricarul, Axinte, Cronica paralelă a Țării Românești și a Moldovei, vol..I, Editura Minerva, București, 1993.
- Ursulescu, Nicolae, Începuturile istorie pe teritoriul României, Casa Editorială „Demiurg”, Iași, 1998.
- Vlad, Matei D, Colonizarea rurală în Țara Românească și Moldova (sec. XV-XVIII), Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1973.